

“Der er begrænsede midler til naturforvaltning, og derfor foretages der prioriteringer. Spørgsmålet er derfor ikke, om natur og biologisk mangfoldighed (biodiversitet) bør og kan prioriteres i forhold til andre goder som eksempelvis uddannelse og sundhed, men alene efter hvilke principper det skal ske. Prioritering og dermed indbyrdes værdisætning er således uundgåelig.”

Fra kapitlet “Naturforvaltning og biologisk mangfoldighed”,
Dansk Økonomi, efterår 2000

LO's syn på De Økonomiske Råd

Af Harald Børsting¹

De Økonomiske Råd er en vigtig bidragsyder til den økonomiske debat i Danmark. Formandskabets arbejde er et vellykket eksempel på den ofte efterspurgte anvendte forskning. Formandskabet har leveret en lang række økonomisk velunderbyggede forslag, og mange af forslagene har fundet vej til lovgivning. LO sætter stor pris på samarbejdet med sekretariatet. Det er nemt at komme i dialog med medarbejdere i sekretariatet, og der bliver lyttet til erfaringer og argumenter.

Siden 1962 er den danske økonomi vokset med 160 pct. De Økonomiske Råd har formentligt ikke hele æren for den vækst, men de har leveret mange vigtige bidrag til den økonomisk politiske debat med fokus på vækst, finanspolitik og strukturelle reformer.

De Økonomiske Råd er et godt eksempel på den meget ofte efterspurgte anvendte forskning. Formandskabets faglige baggrund i kombination med sekretariatets brede ekspertise giver rig mulighed for at omsætte ideer og metoder fra den økonomiske videnskab til praktisk politik og bæredygtige løsninger.

De Økonomiske Råd er uafhængige af politiske og økonomiske interesser. I deres tilfælde er det i hvert fald svært at pege på, hvordan de faglige anbefalinger er drevet af særinteresser. Det betyder dog ikke, at De Økonomiske Råd aldrig overskrider grænsen mellem økonomi og politik, hvilket vel også nærmest vil være en teoretisk umulighed. Der skal i langt de fleste økonomiske problemstillinger ske en afvejning mellem forskellige hensyn, typisk et hensyn mellem indkomstfordeling og efficiens, eller mellem kort- og langsigtede økonomiske hensyn. Derudover er der ofte forskelle i troen på markedernes effektivitet, og det gælder også de forskellige vismænd gennem årene.

¹ Formand for LO og medlem af Det Økonomiske Råd siden 2007.

De Økonomiske Råd skal ikke tælle stemmer i folketinget, og fremkommer derfor ofte med forslag, der ikke umiddelbart kan gennemføres eller ikke umiddelbart vækker begejstring. Men forslagene skaber tit debat, og historien har vist, at flere forslag er blevet gennemført efterfølgende, når argumentationen har nået at bundfælde sig, og de politiske muligheder opstår. LO bruger da også ofte økonomisk velunderbyggede forslag og gode ideer fra De Økonomiske Råd i LO's politikformulering. Særligt på skatteområdet har skiftende formandskaber gennem tiderne fremført mange velunderbyggede politikanbefalinger. Det gælder eksempelvis arveafgiften og diskussionerne om skattestoppet og boligbeskatningen.

De Økonomiske Råd har gennem tiden leveret mange vægtige bidrag til den økonomiske diskussion om arbejdsmarkedspolitikken. Et fremtrædende eksempel er fra foråret 1988, hvor den daværende arbejdsmarkedspolitik blev analyseret indgående. Kapitlet lagde fundamentet til mange af de ændringer, der blev gennemført i 1990'erne. Blandt andet diskuterede man arbejdsgiverfinansiering ved afskedigelser og en styrkelse af de aktive elementer i arbejdsmarkedspolitikken.

Ud over at skulle følge landets økonomiske udvikling og de langsigtede udviklingsperspektiver, så fremgår det også af loven, at Rådene skal bidrage til at samordne de forskellige økonomiske interesser. Den sidste del af opgaveformuleringen er forholdsvist kryptisk, og der kan lægges mange forskellige tolkninger ned over den. LO opfatter De Økonomiske Råds nytilkomne praksis med at indbyde rådets medlemmer til en diskussion af forskellige emner, før rapporten bliver skrevet, som meget nyttig i denne sammenhæng. Det giver Rådene mulighed for at afdække interesser og argumentation på et område tidligt i et forløb.

LO sætter stor pris på samarbejdet med sekretariatet. Det er nemt at komme i kontakt med medarbejderne og nemt at indgå i en diskussion og dialog. Der bliver lyttet til erfaringer og argumenter. LO har endda oplevet, at det har givet sig udslag i en ændret opfattelse i senere rapporter.

I de senere år har De Økonomiske Råd brugt relativt meget plads og mange ressourcer på det mere langsigtede perspektiv. Det er primært sket med udnyttelsen af DREAM som modelværktøj. I modellen bliver der fastlagt et strukturelt niveau for beskæftigelse, arbejdsløshed med videre. Vedtagne reformer bliver indarbejdet, og økonomien bliver fremskrevet i

princippet i uendelighed. En model af en sådan kompleksitet vil selvfølgelig indeholde betydelige usikkerheder. Det ses tydeligt i modelopdateringer, hvor der skiftes basisår eller metode i modelopbygningen. Her ser man ofte meget store revisioner af centrale resultater – et eksempel er den revision, der var et resultat af, at sundhedsudgifterne blev bestemt af restlevetid frem for alder. Rådets og andre centrale spilleres fokus på det langsigtede økonomiske potentiale har medvirket til, at dansk økonomi er langt fremme i forhold til at løse de fremtidige problemer.

Men der er set eksempler på, at meget klare resultater fra konjunkturarbejdet er blevet fraveget med henvisning til den strukturelle udvikling i økonomien. Det er eksempelvis anbefalinger om en tilbagetrækningsreform eller en beskæring af dagpengesystemet i begyndelsen af en dyb lavkonjunktur.

I løbet af finanskrisen har Danmark bevæget sig langt under den strukturelle produktion og over den strukturelle arbejdsløshed. Det er selvsagt et problem, dels fordi der tabes vækst og produktion på den korte bane, dels fordi arbejdsstyrken gennem langtidsarbejdsløshed taber kompetencer. Det kan være nyuddannede, hvis uddannelse hurtigt taber værdi ved arbejdsløshed efter endte studier, eller det kan være personer, der mister modet og muligheder på arbejdsmarkedet ved længere tids arbejdsløshed. Det vil give et lavere arbejdsudbud på langt sigt. Det betyder, at væksten også på den lange bane bliver mindre. Et forhold, som DREAM ikke rigtigt kan indregne i de mere langsigtede strukturelle effekter.

LO opfatter det som et særligt problem, at diskussionen om og formandskabets anbefalinger af den rette konjunkturpolitik ofte er asymmetrisk. Der advares således meget tidligt og kraftigt om farerne for en overophedning. Eksempelvis i Dansk Økonomi, forår 2006. Det var rigtigt set. Dansk Økonomi var på vej mod en overophedning, og i den situation er det vigtigt, at der kan peges på effektive instrumenter til at forhindre økonomien i at løbe af sporet. Omvendt bliver de negative konsekvenser ved at befinde sig på et produktionsniveau under det strukturelle niveau sjældent problematiseret. Det på trods af, at der både tabes velstand på den korte bane samtidig med, at der tabes vækst på den lange bane. Efter 2009 har der kun været foreslået mindre justeringer, ikke tiltag der på afgørende vis har kunnet vende udviklingen. LO så gerne, at de negative konsekvenser ved en produktion under det strukturelle niveau

blev analyseret nærmere. Ligesom en diskussion af hvilke finanspolitiske værktøjer, der bør anvendes i hhv. høj- og lavkonjunktur, ville være velkommen.

Vurderingen af den aktuelle økonomiske situation og politisk-økonomiske anbefalinger i den kontekst bør stadig være De Økonomiske Råds primære fokus.

De Økonomiske Råd har opbygget en økonomisk model til beskrivelse af dansk økonomis udvikling på kort og mellemlangt sigt, nemlig SMEC. Det er en oplagt styrke, at man har en alternativ model i forhold til ADAM, som benyttes hos de fleste andre prognosemagere. Det sikrer en større skepsis over for den enkelte models resultater. Det betyder samtidig, at der kan komme en reel og vigtig debat om grundlaget for den førte økonomiske politik.

I den nuværende diskussion om den økonomiske politik, der er særligt centreret om en udvidelse af arbejdsstyrken, er det helt afgørende, hvor hurtigt den større arbejdsstyrke omsættes til flere job. Derfor er økonomiens tilpasning til en ny økonomisk ligevægt et meget vigtigt input til diskussionen. Eksempelvis sker tilpasningen til en højere arbejdsstyrke med det samme, mens der i SMEC vil være en længere tilpasningsperiode med højere arbejdsløshed. Det er i den forbindelse helt essentielt at have flere modeller, der kan belyse problemstillingen.

Kun meget få økonomer forudså finanskrisen. En af årsagerne til finanskrisen har været en betydelig deregulering af den finansielle sektor. Problemet med reguleringen af den finansielle sektor er, at der ikke er nogen, der interesserer sig for reguleringen, når det går godt, mens alle interesserer sig for reguleringen, når det går galt. Det betyder en deregulering under højkonjunkturer, og mere regulering i lavkonjunkturer, hvilket vil give en konjunkturmedløbende effekt. De Økonomiske Råd bør overveje at undersøge reguleringen af den finansielle sektor løbende, og dermed fungere som en ekstra og uafhængig kontrolfunktion på området.

De Økonomiske Råd har som fast tilbagevendende kapitel en analyse af indkomstfordeling, fattigdom og livsindkomster. Analyserne er ofte nyskabende, og de har givet anledning til udvikling af dette område, også i andre analyseenheder som eksempelvis Finansministeriet og AE-rådet.

Vurderingerne af de fordelingspolitiske konsekvenser bliver i stor udstrækning benyttet, når Rådets formandskab analyserer skattepolitikken. Her diskuteres typisk sammenhængen mellem vækst og fordeling, og der forsøges at finde en fornuftig balance i politikanbefalingerne. LO er tilfreds med det fokus, der er på indkomstfordeling i skattepolitikken. LO er til gengæld forundret over, at dette fokus ikke bliver fastholdt, når der analyseres andre problemstillinger end skattepolitikken. Eksempelvis er sådanne overvejelser næsten altid fraværende i analyser af arbejdsmarkedspolitikken. I foråret 2007 blev der således lagt op til en afkortning af dagpengeperioden, uden at man vurderede de fordelingspolitiske problemstillinger.

De Økonomiske Råd fik sin nuværende titel i forbindelse med overtagelse af opgaver og medarbejdere fra Institut for Miljøvurdering. Sammenlægningen skete som en naturlig forlængelse af det betydelige arbejde Det Økonomiske Råd havde udført på det miljøøkonomiske område. Kapitlet om 1990ernes miljø- og energipolitik fik meget stort gennemslag. Kritikken af den generelle produktionsstøtte til vindmøller blev ikke vel modtaget af den danske vindmøllebranche. I analysen blev der formentligt for første gang på området brugt økonomiske standardværktøjer til at bestemme den reelle værdi af den massive støtte til vindenergi. Udarbejdelsen af kapitlet og opfølgningen viste rådets styrke.

I de senere år har fokus i miljøpolitikken i høj grad været på CO₂-udledning. De Økonomiske Råd har i den forbindelse skrevet en række rapporter og indlæg, der har fokuseret på den økonomisk mest rationelle måde, at nå de miljøpolitiske mål. Det har givet anledning til stærke anbefalinger, men desværre også til anbefalinger, der meget sjældent er blevet fulgt.

De Økonomiske Råd har i sin levetid oplevet en vækst i sekretariatets medarbejderstab langt over den økonomiske vækst. I 1962 var der således 1¼ ansat i rådet. I 2012 var antallet af medarbejdere vokset til 36. En imponerende vækst på 2.780 pct., langt over væksten i danske økonomi på 160 pct. På trods af det søges der stadig flere medarbejdere. LO ser det dog ikke som et væsentligt problem, at De Økonomiske Råds sekretariat er blevet større, men LO ser frem til at modtage stadig flere, stærke og mere nuancerede analyser fra De Økonomiske Råd.